

Un negustor brașovean în Dobrogea înainte de 1877 – Dumitru Ciurcu

TUDOR MATEESCU

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, mai mulți mari negustori români din Brașov au stabilit strânse legături comerciale cu Dobrogea, îndeosebi cu orașul Tulcea, unde și-au deschis filiale ale firmelor.¹

La 12 ianuarie 1849, un brașovean, venit din Dobrogea la carantina Brăila, declara că „am avut trebuință cu niște marfă brașovenie”², adăugând că „am nouă scrisori, recomandate către tată-mieu la Brașov în privința negoțului ce are casa noastră cu marfă de brașovenie(i) din Tulcea”³. Numărul negustorilor brașoveni legați de comerțul cu acest oraș dobrogean a fost, putem spune, impresionant⁴.

Unii s-au stabilit așadar definitiv în această parte a pământului românesc, între ei numărându-se și Dumitru Ciurcu⁵, statornicit la Silistra. I se spunea, în mod curent Dumitrache, iar într-un document din 1851 este numit Dumitrache Gheorghe Ciurcu, menționându-se că era din Brașov⁶. Era deci fiul lui Gheorghe Ciurcu⁷, nume pe care-l întâlnim la mai mulți negustori români brașoveni⁸.

El era stabilit mai demult la Silistra. La 28 iulie 1838, în timpul mării epidemii de ciumă din Dobrogea, carantina Călărași informa în scris că „în cetatea Silistriei, eri, 27 spre 28, noaptea, au murit cu grabnică moarte doi copii ai lui kir Dumitru Ciurcu ce îi are cu țiitoare a sa făcuți, și cu toate că părinții lor propun că au fost răciți încă de la 24 ale următoarii, când s-au scaldat amândoi în Dunăre, dar grabnica lor moarte dă o neplăcută bănuială la cei mai mulți”⁹. Peste câteva zile, la 1 august 1838, aceeași carantină arăta că „aceștia doi copii, fără nici o îndoială, sunt periți de ciumă și au murit în casa unui lăcuitor din Silistra, anume Stan, cu a căruia fiică Dumitru Ciurcu i-au născut”¹⁰. La 12 august se anunță că murise de ciumă, „la 11, eri, un Constandin Dulgherul, fost în casa lui Stan, socru(l) lui Dumitru Ciurcu, a(i) căruia doi copii au murit tot de această boală”¹¹. Numitul negustor brașovean se afla așadar de un număr însemnat de ani așezat în orașul Silistra.

¹ Fr. Killyen, *Brașovul în preajma revoluției de la 1848*, în „Studii și articole de istorie”, I, 1956, p. 174–175.

² Despre mărfurile care intrau în categoria de „brașovenie” vezi Eugen Pavlescu, *Mesteșug și negoț la românii din sudul Transilvaniei (sec. XVII–XIX)*, București 1970, p. 66.

³ Arh. St. Buc., fond Comitetul Carantinilor, dosar 1235/1849, f. 46.

⁴ Constantin A. Stoide, Ioan Caproșu, *Relațiile economice ale Brașovului cu Moldova de la începutul secolului al XVIII-lea până la 1850*, Chișinău, 1992, p. 90, 219–220, 222, 229.

⁵ Nu trebuie confundat cu Dimitrie Ciurcu, zis Dimci, care apare în mai multe documente brașovene din anii 1794–1799. (*Catalogul documentelor grecești din Arhivele Statului de la Brașov*, vol. I, București, 1958, p. 415 – rez. 1324, p. 422 – rez. 1339, p. 445 – rez. 1394, p. 571 – rez. 1793).

⁶ Arh. St. Buc., fond Obștescul Control, dosar 120/1851, f. 145–146.

⁷ La 3 aprilie 1819, într-un document grecesc de la Brașov este menționat răposatul Haği Gheorghe Ciurcul din Galați, supus chezaro-crăiesc. (*Catalogul documentelor grecești...*, vol. I, p. 647 – rez. 2156).

⁸ *Catalogul documentelor românești din Arhivele Statului Brașov*, vol. II (1800–1825), București, 1975, p. 58 (rez. 226, 227); p. 160 (rez. 803); p. 162 (rez. 820); p. 171 (rez. 870); p. 548 (rez. 3136) etc.

⁹ Arh. St. Buc., fond Comitetul Carantinilor, dosar 841/1838, f. 78; fond Ministerul de Război, Departamentul ostășesc, dosar 18/1838, f. 475. Vezi și Tudor Mateescu, *Documente privind istoria Dobrogei (1830–1877)*, București, 1975, p. 90.

¹⁰ Arh. St. Buc., fond Comitetul Carantinilor, dosar 841/1838, f. 84, 104.

¹¹ *Ibidem*, f. 162.

Este atestat pentru prima dată în activitățile comerciale în anul 1835 („Dumitrache Ciurcu de la Silistra“), când trecea pe la carantina Călărași, în drum spre Transilvania¹². Tot atunci treceau, prin același loc, Ioniță și Nicolae Ciurcu, neguțatori din Silistra¹³, frații săi, așa cum sunt arătați într-un document de mai târziu¹⁴.

În același an, la 22 octombrie, este înregistrat, la vama Călărași, „Dumitrache Ciurcu ot Silistra“, care exporta în Dobrogea următoarele mărfuri: „2 putini noi, 1 șa de cal, 400 ocale faină, 240 ocale unt de vacă, 20 ocale dulceață, 40 ocale vutcă, 22 ocale arpacaș, 16 bucăți calonfir sticle, 8 perechi cismulițe, 8 coți postav, 10 tuzunuri ceară roșie, 10 pachete cărți de joc, 1 cazan de aramă de 47 ocale“¹⁵. Anul următor, la 26 ianuarie, „Dumitrache Ciurcu ot Silistra“ ducea tot pe acolo, peste Dunăre „3000 ocale slănină, 668 ocale săpun prost, 3 teancuri brașovenie-tranzit“¹⁶, așadar produse originare din Transilvania.

În ianuarie 1837, printre pasagerii intrați în carantina Călărași figurează și Dumitru Ciurcu, „neguțator din Silistra“¹⁷ venit, sigur, cu treburi de negoț. Într-un alt document se precizează că, la 8 ianuarie acel an, „Dumitru Ciurcu, brașoveanul ot Silistra“, aducea în țară 2000 ocale „pânză vechituri“ și 1700 ocale fier, iar la 15 ale lunii 2 ocale clei de morun și 25 ocale ceară galbenă¹⁸.

La începutul lunii iulie 1837 introducea în Țara Românească, pe la aceeași carantină, o oca „afion“ și o cutie cu „dohtorii“¹⁹. Este prezent, tot acolo, în martie 1841²⁰, ca și în decembrie 1842²¹, în februarie 1844²², în cursul anului 1845²³, în 1847, când este înscris ca „brașovean“²⁴ și în iulie 1849 „Dumitrache Ciurcu ot Silistra“, odată cu el trecând la Călărași și mocanul Radu Jalea din Săcele²⁵.

Între cei doi erau, de altfel, strânse relații, fapt constatat anul următor de reputatul agronom Ion Ionescu de la Brad cu prilejul cercetărilor pe care le-a întreprins în Dobrogea. Aflat la „câșla“ (Stâna stabilă de iarnă) a lui Radu Jalea, el îi scria lui Ion Ghica, la 26 aprilie 1850, că acest mocan, împreună cu „un neguțitor din Silistra“, brașoveanul „Ciurcu“, suferiseră, o pagubă de 2500 de galbeni. „Pricina este așa: ei au adunat piei pe care le-au încărcat să le ducă la Brașov. Trecând la vamă, le-au descărcat și le-au lăsat în vamă până se vor căuta pe la Said Pașa de a ști cât se cuvine a plăti vamă, fiindcă i se cerea câte 6 lei vamă de piele mare și mică. Apoi, pe acest preț, găsindu-l din cale afară de mare au mai umblat de a-l mai scădea măcar la 4 1/2 lei. În vremea aceasta au ars pieile în vamă“²⁶. La cererea celor doi asociați, Ion Ionescu de la Brad a intervenit în scris pentru recuperarea pagubei și chiar a apelat la Ion Ghica spre a stăruii în acest sens pe

¹² Ibidem, fond Obștescul Control, dosar 6679/1835, f. 45–46.

¹³ Ibidem, f. 35–36, 44–45.

¹⁴ Ibidem, fond Vistieria Țării Românești, dosar 8/1851, f. 153–154, 726–727.

¹⁵ Ibidem, dosar 10/1836, f. 133, 144.

¹⁶ Ibidem, dosar 77/1834, f. 286–288.

¹⁷ Ibidem, dosar 27/1835, f. 48–49.

¹⁸ Ibidem, fond Obștescul Control, dosar 1620/1837, f. 1–2.

¹⁹ Ibidem, fond Vistieria Țării Românești, dosar 13/1836, f. 580–581.

²⁰ Ibidem, fond Obștescul Control, dosar 330/1841, f. 3–4.

²¹ Ibidem, dosar 326/1842, f. 41–42.

²² Ibidem, dosar 336/1844, f. 3–4.

²³ Ibidem, dosar 400/1845, f. 33–34.

²⁴ Ibidem, dosar 410/1847, f. 24–25.

²⁵ Ibidem, dosar 564/1849, f. 21–22.

²⁶ Victor Slăvescu, *Correspondența între Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica, 1846–1874*, București, 1943, p. 64.

lângă autoritățile centrale de la Constantinopol²⁷. În scrisorile ulterioare nu se mai pomeneste nimic de urmările acestor intervenții, dar este sigur, credem, că rezultatul a fost negativ. Tot în 1850, la 30 octombrie, „frații Ciurcu“ erau înregistrați la vama Brăila cu 344 piei de boi și vaci și 2450 ocale crap, pe care le duceau în Transilvania²⁸.

Pentru anul următor, 1851, știrile sunt de asemenea relevante. La carantina Călărași erau înscrși, venind din Dobrogea, Nicolae Gheorghe Ciurcu, la 5 iulie și Dumitrache Gheorghe Ciurcu, la 10 august, cu mențiunea că ambii erau din Brașov²⁹. Numele comun al tatălui constituie o dovadă în plus că este vorba, neîndoios, de doi frați. Tot pe la Călărași, la 16 august, 1851, Dumitru Ciurcu „ot Silistra“ trecea 56 piei de capră, 220 piei de bivoli și 840 piei de vacă, „tranzit cu teșcherea turcească“, pentru Brașov³⁰. Curând după aceea, la 19 septembrie, „frații Ciurcu“ treceau, cu aceeași destinație, pe la vama Brăila, 1928 ocale morun, 420 ocale crap și 140 ocale untură de pește³¹. La 15 octombrie 1851, tot la Brăila, „frații Ciurcu“ erau înregistrați cu 72 piei de bou și vacă și 231 piei de oaie, pe care le duceau, de asemenea, la Brașov³². În cursul anului 1852, era consemnată, la carantina Călărași, venirea din Dobrogea, de două ori, a lui Dumitrache Ciurcu „ot Brașov“, în februarie și în iulie³³, precum și a lui Nicolae Ciurcu în luna iulie, înscris tot ca brașovean³⁴. Și în anul 1853, la aceeași carantină, figurează Dumitrache Ciurcu din Brașov, mai întâi în ianuarie³⁵, apoi în luna august³⁶.

Există însă știri și despre mărfurile pe care acest neguțător le aducea de la stânga Dunării în Dobrogea. Astfel, la 19 octombrie 1855, Dumitrache Ciurcu exporta pe la Călărași, pentru Silistra, în primirea lui Sali Aga, 13 teancuri cu brașovenie, taxa vamală fiind de 135 lei³⁷. Pe la aceeași vamă, anul următor, la

²⁷ Ibidem, p. 67.

²⁸ Arh. St. Buc., fond Vistieria Țării Românești, dosar 14/1850, f. 343–344.

²⁹ Ibidem, fond Obștescul Control, dosar 120/1851, f. 142–143, 145–146.

³⁰ Ibidem, fond Vistieria Țării Românești, dosar 7/1851, f. 787–788.

³¹ Ibidem, dosar 8/1851, f. 153–154.

³² Ibidem, f. 726–727.

³³ Ibidem, fond Obștescul Control, dosar 928/1852, f. 3–4, 38–39.

³⁴ Ibidem, f. 36–37.

³⁵ Ibidem, dosar 493/1853, f. 56–57.

³⁶ Ibidem, f. 81–82.

³⁷ Ibidem, fond Vistieria Țării Românești, dosar 67/1855, f. 534.

4 mai, trecea, tot pentru Silistra, cantitatea de 650 ocale „pastramă de rând”³⁸. Într-un alt document emis de vama Călărași se arată că, la 21 ianuarie 1858, Dumitrache Ciurcu exporta „pentru Turchia” 5 coleturi brașovenie³⁹. Este însă ultima informație care ne-a parvenit despre acest personaj.

Prezența în Dobrogea, înainte de 1877 a acestui neguțator brașovean, care așa cum am văzut, nu a fost singulară și activitatea sa comercială internă, desfășurată pe mai multe decenii, pentru care nici lanțul Carpaților, nici marele fluviu Dunărea n-au constituit piedici, constituie o dovadă în plus a unității economice și chiar spirituale a marii vetre românești⁴⁰.

RÉSUMÉ

L'auteur nous présente les relations commerciales entre les négociants de Brașov et de Dobroudja avant 1877.

PRÉCIS

Many of the Rumanian merchants from Brașov had commercial relations with the merchants from Dobrudja before 1877. The author presents some documents concerning this problem.

³⁸ Ibidem, dosar 46/1956, f. 271.

³⁹ Ibidem, dosar 10/1858, f. 26.

⁴⁰ Vezi în acest sens rolul pe care l-a jucat în viața economică și spirituală a românilor din Dobrogea, înainte de 1877, mocanul Nicolae Țârcă. (Tudor Mateescu, *Săceleanul Nicolae Țârcă și Dobrogea*, în „Cumidava”, VIII, 1974–1975, Brașov, 1976, p. 145–152).